КОМИСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ

Брюксел, 25.11.2009
COM(2009)640 окончателен

СЪОБЩЕНИЕ ОТ КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Ключовия умения в променящ се свят

Проект на съвместен доклад на Съвета и на Комисията за 2010 г. относно напредъка по изпълнението на работната програма „Образование и обучение 2010 г.“

{SEC(2009) 1598}

СЪОБЩЕНИЕ ОТ КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Ключовия умения в променящ се свят

Проект на съвместен доклад на Съвета и на Комисията за 2010 г. относно напредъка по изпълнението на работната програма „Образование и обучение 2010 г.“

(текст от значение за ЕИП)

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Образованието и обучението заемат централно място в Лисабонската стратегия за растеж и заетост и представляват ключов елемент в по-нататъшните действия във връзка с нея за постигането на поставените за 2020 г. цели. Обединяването на образованието, научните изследвания и иновациите в добре функциониращ „триъгълник на знанието“ и оказването на подкрепа на *всички* граждани за придобиване на по-висока квалификация са от ключово значение за конкурентоспособността, растежа и заетостта, както и за равнопоставеността и социалното приобщаване. В контекста на икономическата криза тези дългосрочни предизвикателства придобиват още по-голямо значение. Публичните и частните бюджети са подложени на силен натиск, съществуващи работни места биват закривани, а новосъздадените такива често изискват различна или по-висока степен на квалификация. Следователно системите за образование и обучение трябва да станат много по-отворени и в по-голяма степен да отговарят на потребностите на гражданите, както и на тези на пазара на труда и обществото като цяло.

Сътрудничеството в областта на политиките за образование и обучение на европейско равнище от 2002 г.[1] насам осигурява ценна помощ за образователните реформи на отделните държави и допринесе за мобилността на учащите и практикуващите на цялата територия на Европа. Основавайки се на този подход и зачитайки изцяло отговорността на държавите-членки по отношение на техните образователни системи, през май 2009 г. Съветът прие Заключения относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („ЕСЕТ 2020 г.“)[2].

Настоящият (4ти по ред) съвместен доклад се концентрира върху напредъка в посока на постигането на договорените през периода 2007—2009 г. цели в областта на обучението. Докладът се основава на подробна оценка на националните доклади и постижения, проведена по набор от показатели и критерии[3]. В центъра на вниманието е главно изпълнението на Препоръката от 2006 г. относно ключовите умения[4]. Но в него се предоставя също така преглед на развитието на националните стратегии за обучение

---

1 ОВ C 142, 14.6.2002 г., стр. 1.
2 ОВ C 119, 28.5.2009 г., стр. 2.
3 SEC(2009) 1598 и SEC(2009) 1616.
4 ОВ L 394, 30.12.2006 г., стр. 10.

през целия живот, на реформите, предприети с цел да се направи професионалното образование и обучение по-привлекателно и отговарящо на потребностите на пазара на труда, както и да се модернизира висшето образование. Докладът отчита също новите набелязани предизвикателства, и по-специално свързаните с инициативата „Нови умения за нови работни места“[5]. Въпреки че докладите на държавите-членки не бяха специално съсредоточени върху това по какъв начин образованието и обучението следва да отговарят на икономическата криза, въпросите, които те разглеждаха — а именно напредъкът по прилагането на подход, основан на уменията, и модернизирането на професионалното образование и обучение и на висшето образование — са от ключово значение за успешното съвземане на Европа от тази криза.

Очертават се следните тенденции и предизвикателства:

(1) Въпреки подобрението като цяло в постиженията на образованието и обучението в ЕС, по-голямата част от критериите, определени за 2010 г., няма да бъдат изпълнени, а напротив — както е в случая с критерия по отношение на грамотността — в действителност показателите за изпълнението им се влошават. За изпълнението на тези критерии ще са необходими по-ефикасни инициативи на национално равнище. Икономическата криза подчертава необходимостта от провеждане на спешни реформи, при същевременно продължаване на инвестициите в системите на образование и обучение (ПОО), с цел да се отговори на основните икономически и социални предизвикателства.

(2) Голям брой държави въвеждат реформи, чието планиране е изрично основано на Рамката за ключови умения. Беше постигнат значителен напредък в приспособяването на училищните програми. Но все още остава да се направи много в подкрепа на развитието на уменията на учителите, за актуализирането на методите на оценка и въвеждането на нови начини за организация на учебния процес. Да се осигури възможност за *всички* учащи, включително тези в неравностойно положение и участващите в програми за ПОО и обучение за възрастни, да се ползват от предимствата на иновативните методи представлява съществено предизвикателство.

(3) Прилагането на обучението през целия живот посредством формално, неформално и самостоятелно учене и повишаване на мобилността продължава да бъде предизвикателство. Необходимо е образованието и обучението, включително и в университетите, да станат по-отворени и в по-голяма степен да отговарят на потребностите на пазара на труда и на обществото като цяло. Специално внимание следва да се отдели на установяването на партньорство между сферите на образованието и обучението, от една страна, и трудовата сфера, от друга.

---

[5] COM(2008) 868.

2. КЛЮЧОВИ УМЕНИЯ

Европейската рамка за ключови умения за обучение през целия живот[6] набелязва и определя 8 ключови умения, предпоставки за личната реализация, активното гражданско участие, социалното приобщаване и пригодността за наемане на работа в едно общество на знанието:

1) Общуване на майчиния език; 2) Общуване на чужди езици; 3) Умения по математика и основни умения по науки и технологии; 4) Умения в областта на цифровите технологии; 5) Придобиване на умения за учене; 6) Социални и граждански умения; 7) Инициативност и предприемачество; 8) Умения за отчитане на културните различия и изразяване.

Началното образование и обучение трябва да подкрепят развитието на тези ключови умения до степен, в която всички млади хора — включително и тези в неравностойно положение — да получат достъп до по-нататъшно обучение и професионално развитие. Образованието и обучението за възрастни следва да предоставя реални възможности за всички възрастни да развиват и актуализират своите ключови умения през целия си живот.

2.1. Напредък в реформата на учебните програми

На цялата територия на ЕС е налице ясна тенденция в посока на преподаване и учене, основано на умения, както и в посока на възприемане на подход, акцентиращ върху резултатите от ученето. Значителен е приносът на Европейската рамка за ключови умения за това. В някои държави тя изигра ключова роля в реформите на политиките.

Беше постигнат значителен напредък по-специално по отношение на училищните програми. В традиционни дисциплини като преподаването на майчин език, чужди езици или математика и естествени науки е възприет много по-интердисциплинарен подход, с по-силен акцент върху развитието на умения и позитивна нагласа, наред с получаването на знания, и по-висока степен на приложимост в реалния живот. Трансверсалните ключови умения стават по-видни и по-явни в учебните програми. Вследствие на отчетените слаби резултати от проучването на PISA през 2006 г. няколко държави изготвиха стратегии или планове за действие, с цел повишаване равнището на основните умения, по-специално във връзка с четенето, математиката и естествените науки.

2.2. Необходимост от по-нататъшно развитие на организацията на учебния процес в училищата

Въпреки че като цяло промяната на учебните програми е в ход, само тя не е достатъчна. Основаният на уменията подход предполага създаването на умения и нагласа за подходящо прилагане на знанието и развитие на позитивна нагласа към по-нататъшното учене, критично мислене и творчеството. Това е реално предизвикателство за организацията на учебния процес и е в пряка зависимост от уменията на учителите и училищните директори. Това също изисква от училищата да

[6] ОВ L 394, 30.12.2006 г., стр. 10.

поемат като основна част от тяхната мисия по-категорична отговорност в подготовката на учениците за по-нататъшно учене.

2.2.1. Практическо приложение на трансверсалните ключови умения

Предприети са редица инициативи за оборудване на училищата с нови технологии и осигуряване на основни умения по ИКТ като част от уменията в областта на цифровите технологии. Младите хора обаче все повече усвояват умения по ИКТ в неформален контекст, при което се отделя малко внимание на аспекти като критичното мислене при ползването на новите технологии и медии, осведомеността за рисковете и етичните и юридическите съображения. Тъй като ИКТ все повече навлизат в живота на хората, тези въпроси следва да бъдат по-категорично застъпени в преподаването и ученето. Необходимо е да се проучи по-задълбочено потенциалът на новите технологии за укрепване на иновациите и творчеството, за създаване на нови партньорства и персонализиране на образователните потребности.

Усвояването на умения за учене също присъства в много учебни програми, но училищата и учителите ес нуждаят от повече подкрепа, за да бъдат те систематично интегрирани в процеса на преподаване и учене и да се популяризира моделът на обучение в цялата система на училищното образование. Иновативните методи, като например програмите за самостоятелно обучение и ученето, основано на проучвания, могат да бъдат особено полезни за онези, чийто предходен опит в училище е бил неуспешен или негативен.

По подобен начин, когато се цели предаването на социални и граждански умения, инициативност, предприемчивост и умения за отчитане на културните различия, предизвикателството се състои в това да се отиде по-далече от обикновеното придобиване на знания. Учащите се нуждаят от повече възможности за проява на инициативност и от училища, които са отворени към сферите на труда, на доброволните дейности, на спорта и културата, включително посредством организирането на съвместни инициативи с работодатели, младежки групи, културни дейци и представители на гражданското общество.

Все повече са примерите за насърчаване на предприемчивостта посредством партньорства с предприятията или създаване на микропредприятия, управлявани от учащи. Опитът показа, че е необходимо контактите да бъдат допълнени с действия за насърчаване на инициативността, творчеството и иновациите в училищата.

2.2.2. Образование на учителите и училищните директори

Качеството на преподаването е най-важният фактор за представянето на учениците в училище. Съществуват примери за това, че в някои държави образованието за начални учители подготвя учителите да прилагат подхода на ключовите умения. Мнозинството от учителите обаче се състои от такива, които вече практикуват професията. Налице са малко на брой примери в националните доклади и документи за обмен на опит за систематични усилия за актуализиране на съответните им умения.

Съгласно проучването на TALIS[7] учителите разполагат с малко стимули за подобряване на техните методи на преподаване и по-разпространените типове дейности за професионално развитие, които са достъпни за тях, не са от най-ефективните. По-голямата част от учителите биха желали да получат допълнителна професионална квалификация (по-специално по отношение на специалните учебни потребности, уменията по ИКТ и поведението на учениците).

Професионалното развитие е от жизненоважно значение за директорите на училища, тъй като те са натоварени със задачата да създават среда, в която ученици и учители се ползват от предимствата на училищата като учебни общности. Само в няколко държави обаче съществува задължително професионално обучение за директори на училища.

2.2.3. Разработване на методи за оценка

Съществуват все повече доказателства за силата на оценката в полза на ефикасното учене и по-добрата мотивация.

В повечето държави, поне в общообразователната сфера, понастоящем се прилагат минимални стандарти и централизирано извършване на оценка за сравнително оценяване на усвоените ключови умения.

Най-скорошните методи за оценка обаче поставят силен акцент върху знанията и тяхното възпроизвеждане и не обхващат в достатъчна степен измерението на ключовите умения, свързано с основните умения и нагласи. Също така неадекватна изглежда и оценката на трансверсалните ключови умения и оценката в контекста на интердисциплинарните дейности. Опитът на държавите, които използват допълващи методи като например партньорска оценка, съставяне на образователни портфолиа, самостоятелно учене и/или училищни планове за оценка и оценка въз основа на проекти, следва да бъде допълнително проучен и доразвит.

2.3. Необходимост от повече действия за повишаване на грамотността и във връзка с гражданите в неравностойно положение

Доброто ниво на грамотност е в основата на придобиването на ключови умения и обучението през целия живот и поради това следва да бъде осигурявано в най-ранна възраст. Поради това влошаващото се ниво на четивните умения в сравнение с критерия на ЕС за 2010 г. остава главен източник на безпокойство. Незадоволителните нива на грамотност, по-специално сред момчетата и миграционното население, представляват сериозна пречка за бъдещата им професионална реализация и благосъстояние. Въпреки че повечето държави са предвидили специални мерки в подкрепа на ограмотяването, необходимостта от по-ефективни национални мерки е явна.

Въпреки целта на ЕС за намаляване дела на слабо грамотните сред 15-годишните с 20 % през 2010 г., техният дял в действителност се е увеличил от 21.3 % през 2000 г. на 24.1 % през 2006 г. Представянето на учениците с мигрантски произход в четенето, математиката и науките е по-слабо от това на останалите ученици (по данни от проучването на PISA).

[7] ОИСР 2009 г.

Като ясна тенденция се очертава възприемането на персонализиран подход към обучението за учениците в неравностойно положение. Това често е придружено от целенасочени действия в подкрепа на лицата с проблеми в грамотността (включително мигрантите) и лицата със специални образователни потребности или застрашените от отпадане. Но от националните доклади личи, че напредъкът е бавен, а преодоляването на неравенствата остава основно предизвикателство.

Съществува ясно разделение между отделните държави на такива, които се стремят към интегриране на учениците със специални потребности и такива, които прилагат сегрегиращо обучение: Делът на учениците със специални потребности, обучавани в сегрегиращи учебни заведения, съпоставен с общия брой ученици в рамките на задължителното образование варира между 0.01 % и 5.1 % (средна стойност за ЕС: 2.1 %).

В повечето страни се появяват стратегии, основани на програми, насочени към ранното усвояване на основни умения, по-специално в областта на езиковата и математическата грамотност. В някои случаи те биват допълнени със систематично ранно идентифициране на проблеми в ученето и последваща подкрепа с цел да се избегне изоставането на учениците, или посредством програми, с които се цели повишаване на интереса в области като чуждите езици или математиката и науките.

Докато конкретните мерки в отговор на потребностите на групите в неравностойно положение са широко разпространени, някои държави са създали всеобхватна законодателна уредба както за обичайните учащи, така и за специфичните целеви групи, включително и законодателство, основано на защитата на правата.

2.4. Недостатъчен акцент върху ключовите умения в ПОО и обучението за възрастни

Традиционно ПОО винаги са били по-силно съсредоточени върху уменията в сравнение с общото образование. Въпреки това в системите за ПОО на повечето държави пълният набор ключовия умения, определен в Европейската рамка, е по-слабо застъпен, отколкото в системата на общото образование. Следва да се отдели по-специално внимание на общуването на чужди езици и целия набор трансверсални ключови умения, които придобиват все по-голямо значение с оглед на развитието на пазара на труда и промените в обществените потребности. Предизвикателството е свързано с учебните програми, методите на преподаване и учене, както и с образованието на преподавателите в областта на ПОО.

Повечето страни подчертават важността на ефикасността на системата за обучение на възрастните. Целта е на възрастните да се осигурят по-добри умения с цел успешна интеграция на пазара на труда, социално приобщаване и подготовка за активно остаряване.

Беше постигнат известен напредък в засилването на участието на възрастните в образованието и обучението, но не достатъчно с оглед на поставената за 2010 г. цел от 12.5 %. През 2008 г., през четирите седмици, предшестващи проучването, са участвали 9.5 % от европейските граждани на възраст между 25 и 64 години, като участвалите висококвалифицирани възрастни са били пет пъти по-многобройни от нискоквалифицираните.

Все още 77 милиона европейци на възраст между 25 и 64 години (близо 30 %) са завършили едва първата степен на средното образование.

Мерките в подкрепа на осигуряването на ключови умения при възрастните включват приемане на ново и преразглеждане на съществуващото законодателство, по-добро предоставяне и управление на услугите в обучението, както и специфични мерки за финансиране. В съответствие с Плана за действие относно обучението *за възрастни*[8] се обръща внимание на развиването на грамотност, езикови познания и умения в областта на цифровите технологии по-специално у нискоквалифицираните и/или безработни възрастни и имигрантите. Широко разпространени са т. нар. „програми за втори шанс“ за придобиване на средно образование. Езиковата и математическата грамотност понякога също са част от курсовете с професионална насоченост. Ключът към успеха е заложен в съчетаването на тези мерки с механизми за съветване и ориентация и признаването на формалното, неформалното и самостоятелното учене.

Въпреки това за обучението за възрастни е важно също и предоставянето на обучение да обхваща пълния набор ключови умения, а не да е съсредоточено само върху отделни умения като езиковата грамотност или специфични професионални умения. То трябва също така да обслужва потребностите на възрастни граждани с всякакви нива на квалификация, включително и на нискоквалифицираните, на лицата със специални образователни потребности и на по-възрастните хора. Уменията на персонала, зает в предоставянето на обучение за възрастни, следва да бъдат съответно актуализирани.

3. СТРАТЕГИИ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ОБУЧЕНИЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

3.1. Обучението през целия живот — установено понятие

Всички държави от ЕС признават, че обучението през целия живот — „от люлката до гроба“ — е ключов фактор за растежа, заетостта и социалното приобщаване. Важен аспект в това отношение е броят на 4-64-годишните, участващи в образованието и обучението, който расте в почти всички държави от ЕС[9].

В повечето държави бяха приети ясни стратегии за обучение през целия живот. Бяха положени специални усилия за разработването на инструменти в подкрепа на плавния преход между отделните части на системите на образование и обучение.

Изпълнението на Европейската квалификационна рамка (ЕКР) навлиза в ключова фаза. Повечето държави отбелязват значителен напредък в разработването на национални квалификационни рамки, които обхващат всички нива и видове образование и обучение, както и в приравняването на техните рамки към ЕКР до 2010 г. Това е свързано с по-широката употреба на учебните резултати за определяне и описание на квалификациите и за валидиране на неформалното и самостоятелното учене.

Бяха взети и мерки за по-нататъшно развитие на системи за ориентиране през целия живот, по-специално за възрастни. Необходимо е обаче да се постигне и по-добра координация между различните системи за ориентиране, за да се помогне на младите

---

8 COM(2007) 558 и ОВ C 140, 6.6.2008 г., стр. 10.

9 Вж. SEC(2009) 1616, глава 1, графика 1.2.

хора да завършат образованието и обучението си и да направят успешен преход към пазара на труда.

3.2. Изпълнението продължава да бъде предизвикателство

Изпълнението и по-нататъшното разработване на стратегии за обучение през целия живот остава основно предизвикателство. Стратегиите са последователни и всеобхватни само в определени случаи, а някои все още са съсредоточени върху специфични сектори или целеви групи, вместо към целия жизнен цикъл. За да бъдат ефективни, стратегиите трябва да обхващат достатъчно дълги периоди от време, да предоставят възможности за всички възрастови групи и да се подлагат на преразглеждане и по-нататъшно развитие. За да се увеличи тяхната адекватност и въздействие и да се мотивират индивидите за участие в обучението, са необходими по-голяма степен на ангажираност на заинтересованите страни и по-добро сътрудничество със сектори на политиките отвъд образованието и обучението. Централен проблем при настоящата икономическа криза е липсата на адекватни механизми за стратегическо разгръщане на ограничените ресурси, включително и за отчитане на новите и появяващи се потребности от умения.

4. ПРОФЕСИОНАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

4.1. Застъпени са привлекателността и качеството

Работи се по основната цел на Копенхагенския процес — повишаване на привлекателността и качеството на системите за ПОО, по-специално посредством прилагането на системи за осигуряване на качество, в съответствие с наскоро приетата Европейска референтна рамка за осигуряване на качество в професионалното образование и обучение[10]. Това е приоритет за повечето държави от ЕС. Особено внимание се отделя на професионализирането на преподавателите в сферата на ПОО. Държавите използват все по-често модуларизация, за да направят предоставянето на ПОО по-гъвкаво и съответстващо на потребностите на учащите и бизнеса.

4.2. Необходимо е предоставянето на ПОО да стане по-адекватно

Както е определено в инициативата „Нови умения за нови работни места“, продължават да съществуват значителни предизвикателства. Несъответствията между равнището на уменията и изискванията за наемане на работа вероятно ще се задълбочават до 2020 г., ако системите за ПОО не успеят да отговорят по-бързо и гъвкаво на очакваното повишаване на потребностите по отношение на квалификациите и уменията.

За да се повиши адекватността на ПОО спрямо потребностите на пазара на труда, е необходимо обучението в училище все повече да бъде допълвано от обучение в процеса на работа. Редица държави без стабилни традиции в тези области създават нови схеми за провеждане на стажове и развиват сътрудничество със социалните партньори с цел планиране и актуализиране на предоставянето на ПОО. Въпреки това установяването на по-тесни връзки с бизнеса и по-нататъшното разширяване на обучението в процеса на работа са от основно значение за приспособяването на системите на ПОО към променящите се нужди на пазара на труда. Необходими са и

[10] ОВ C 155, 8.7.2009 г., стр. 1.

повече усилия за разработването на ефективни средства за прогнозиране на потребностите от умения.

Въпреки че се обръща все повече внимание на улесняването на прехода от ПОО към висшето образование, е необходим по-бърз напредък. Учащите от системата на ПОО все още се нуждаят от по-привлекателни перспективи за квалификация и възможности за мобилност и от повече подкрепа посредством ориентиране и езиково обучение.

5. МОДЕРНИЗИРАНЕ НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

5.1. Отбелязан е известен напредък в подобряването на достъпа и диверсификацията на източниците на финансиране

Налице е засилващо се политическо съзнание относно важността на това да се осигури на нетрадиционните групи учащи достъп до висше образование за осъществяването на обучение през целия живот. Повечето държави са взели мерки за засилване на участието на студенти с по-нисък социалноикономически статус, включително и финансови стимули.

24 % от възрастното население на Европа (на възраст между 25 и 64 години) са с висше (т.е. трета степен на) образование, което е далеч под стойностите за САЩ и Япония (40 %).

Расте степента на диверсификация на приходните потоци във висшите учебни заведения, като основен източник са учебните такси. Друга все по-често срещана особеност са сключването на договори въз основа на резултати и конкуренцията — включително и за публично финансиране — между висшите учебни заведения.

5.2. Инвестициите и предоставянето на обучение през целия живот остават предизвикателство

Увеличаването на инвестициите от публични и частни източници остава предизвикателство, особено по време на икономическа криза. Приветстват се инициативите на някои държави от ЕС за увеличаване и насочване на средства във висшето образование; за привличането на допълнително финансиране следва да се цели по-нататъшна диверсификация.

Структурната и културната закостенялост остават най-съществените бариери пред засилването на ролята на висшето образование за продължаващото професионално или личностно развитие на онези, които вече са част от работната сила. Необходимо е висшите учебни заведения да бъдат стимулирани да разработват по-гъвкави програми и присъствени схеми и да разширяват възможностите за валидиране на вече придобитите знания. Висшето образование трябва да е твърдо застъпено при разработването на всеобхватни национални квалификационни рамки.

Засилената автономия на университетите и по-доброто управление и отчетност на учебните заведения са от ключово значение, за да могат те да станат по-отворени към нетрадиционните групи учащи и да диверсифицират приходите си. Партньорствата

между университетите и бизнеса[11] могат да създадат подходящи условия за увеличаване дела на финансирането от предприятия от частния сектор и, в съответствие с инициативата „Нови умения за нови работни места“, да помогнат на университетите в разработването на учебни програми и квалификации, които в по-голяма степен съответстват на уменията, търсени на пазара на труда и от студентите[12].

6. БЪДЕЩИ СТЪПКИ

6.1. Укрепване на сътрудничеството на равнище ЕС — изпълнение на новата стратегическа рамка

Настоящия съвместен доклад за 2010 г. отбелязва напредък в редица важни области и показва по какъв начин сътрудничеството на европейско равнище е допринесло за реформите на национално равнище[13]. Но той набелязва също и ключови предизвикателства, по-специално свързани с пълното прилагане на ключовите умения и засилването на отвореността и адекватността на образованието и обучението, които се нуждаят от действия в рамките на политиките както на европейско, така и на национално равнище.

Стратегическата рамка на „ЕСЕТ 2020 г.“ представлява средство за преодоляване на тези предизвикателства, чието преодоляване следва да бъде част от приоритетните области на действие, предвидени за първия работен цикъл от „ЕСЕТ 2020 г.“ (2009—2011 г.), свързани с изпълнението на инициативата „Нови умения за нови работни места“ и стратегията на ЕС за младежта[14].

6.2. Основани на обучение през целия живот ключови умения за всички

Много държави провеждат реформи на учебните програми въз основа на Рамката за ключови умения, по-специално в училищния сектор. Необходимо е обаче иновативните подходи към преподаването и ученето да бъдат развивани и прилагани на по-широка основа, за да се гарантира, че всеки гражданин може да получи достъп до висококачествено обучение през целия живот.

- Необходими са повече усилия в подкрепа на придобиването на ключови умения от тези, които са изложени на риск от неуспех в образованието. Необходимо е по-нататъшно интегриране на съществуващите усилия за осигуряване на допълнително финансиране за учащите в неравностойно положение, подкрепа за специалните образователни потребности в заведения за приобщаващо обучение или целенасочени мерки за предотвратяване на ранното напускане на училище. Най-силно безпокойство предизвиква растящият брой на хората с ниско равнище на четивна грамотност. Необходими са всеобхватни действия на национално и европейско равнище, насочени към всички нива на обучение, от предучилищното образование до ПОО и образованието за възрастни.

---

11 COM(2009) 158.
12 Вж. Евробарометър № 260.
13 Виж също SEC(2009) 1598.
14 COM(2009) 200.

- Необходими се също и повече действия за разработване на методи за преподаване и оценка, съответстващи на подхода за придобиване на умения. Обучението следва да дава на учащите не само знания, но и съответни умения и нагласи. Необходими са особени усилия във връзка с трансверсалните ключови умения, които са от централно значение за укрепването на творчеството и иновативността и за успеха в сферата на труда и в обществото като цяло. Продължаващото професионално развитие на учителите, преподавателите и училищните директори трябва да им осигурява педагогическите и други умения, които са им необходими за изпълнението на новите роли, свързани с прилагането на този подход. Жизненоважно е също учителската професия да се направи по-привлекателна.

- Трябва да увеличим равнището на уменията, необходими за участие в по-нататъшно обучение и на пазара на труда, които често са тясно свързани. Това означава да продължим да развиваме подхода за придобиване на ключови умения отвъд училищния сектор, в ПОО и в обучението за възрастни, и да осигурим по-висока степен на съответствие между по-добрите учебни резултати и потребностите на пазара на труда. Това означава също и да разработим начини за оценка и документиране на трансверсалните умения, компетентност и нагласи, които са от значение за достъпа до заетост и по-нататъшно обучение. Необходимо е да се развие общ „език“, който да свързва сектора на образованието/обучението с потребностите на пазара на труда, така че за гражданите и работодателите да е по-лесно да оценяват степента на съответствие на ключовите умения и учебните резултати с професионалните функции и длъжност. Това допълнително ще улесни професионалната и географската мобилност на гражданите.

6.3. По-широко прилагане на партньорския подход

За да бъдат повишени уменията на гражданите и по този начин да им бъде осигурено по-добро бъдеще, е необходимо също системите на образование и обучение да станат по-отворени и по-адекватни спрямо външния свят.

- На всички равнища следва да бъде засилено партньорството между образователните институции и широката общественост, по-специално със сферата на труда. Тези партньорства би следвало да свързват практикуващи в сферата на образованието и обучението, представители на бизнеса, организации на гражданското общество, национални и регионални власти посредством общи цели и с оглед на обучението през целия живот. Партньорствата биха създали и нови възможности за мобилност с учебна цел.

- Необходими са повече стимули, за да се насърчат институциите във висшето образование да разширят достъпа до образование и за нетрадиционните учащи и групите в неравностойно положение, в това число посредством партньорство с външни участници.

- Следва да се дадат повече и по-добри възможности на учащите за придобиване на практически опит и познания в професионалния, гражданския и културния живот. За тази цел следва да се придаде по-съществена роля на схемите за учене чрез работа, стажове и доброволни дейности не само в ПОО и обучението за възрастни, а и в училищното и висшето образование.

- Разработването и прилагането на стратегии за обучение през целия живот следва да приобщава заинтересовани страни и предоставящи образование и да включва сътрудничество със сектори на политиките, различни от образованието и обучението.

6.4. Ролята на образованието и обучението в стратегията на ЕС за периода след 2010 г.

Инвестициите в образованието и обучението са от ключово значение за изхода от икономическата криза, както като част от дългосрочни структурни реформи, така и за отслабване на непосредственото ѝ въздействие върху обществото. Повече от всякога успехът на Европа в глобалната конкуренция зависи от нейните умения и иновационен капацитет и от плавния преход към икономика с ниски емисии на въглероден двуокис, основана на знанието.

Необходимо е да бъде засилена ролята на образованието и обучението, които са от фундаментално значение за т. нар. „триъгълник на знанието“. Иновациите и растежът ще бъдат незначителни без наличието на широка основа от знания, умения и компетентност, която да насърчава таланта и творческата нагласа от ранна възраст и която постоянно се актуализира в зряла възраст.

Обучението през целия живот и мобилността, осигурени посредством висококачествено образование и обучение, са от основно значение, за да могат гражданите да придобиват умения, които са в съответствие не само с потребностите на пазара на труда, но и с целите за социално приобщаване и активно гражданско участие. Стратегическата рамка „ЕСЕТ 2020 г.“, заедно с инициативата „Нови умения за нови работни места“, които ще са в сърцевината на бъдещата стратегия за растеж и заетост, ще бъдат важен принос за осъществяването на тази глобална цел.